

DR. PHD GYÓRI FERENC
intézetvezető főiskolai docens, Szegedi Tudományegyetem
Juhász Gyula Pedagógusképző Kar
gyori@jgypk.szte.hu

DIPLOMASZERZŐ NEMZETKÖZI HALLGATÓI MOBILITÁS A SZEGEDI TUDOMÁNYEGYETEMEN AZ OKTATÁS-STATISZTIKAI ADATOK TÜKRÉBEN

GRADUATE AND POST-GRADUATE INTERNATIONAL STUDENTS MOBILITY AT THE UNIVERSITY OF SZEGED IN THE LIGHT OF EDUCATION-STATISTICAL DATA

ABSTRACT

This paper analyzes the world-wide, international students mobility at the University of Szeged in the light of the institution's annual educational statistics, as part of a complex research covering three universities in Hungary. International student mobility is mostly positively considered by case-study literature: it extends its economic benefit to the host university, as well as the city, the region and the country. The University of Szeged plays a key role in Szeged's economy. Students participating in international training offer economic benefits for both the university and the city. The number and proportion of foreign students is growing steadily, mainly in foreign-language, undivided and doctoral programs, especially in the fields of medical and health sciences. Europe is still the largest sender area, but the Asian "markets" are also expanding rapidly. 15% of all the university students in Szeged are foreigners coming from more than one hundred countries. At the same time, every third student belongs to the Hungarian minorities living in Serbia. The rapid expansion of the number of students is supported by the growth of education and training in foreign languages, especially in English and German.

Kulcsszavak: nemzetköziesedés, diplomaszerező mobilitás, hallgatói mobilitás, felsőoktatás, Szegedi Tudományegyetem, oktatási statisztika, oktatásföldrajz, oktatáskutatás

Key notes: internationalization, graduate mobility, student mobility, higher education, University of Szeged, educational statistics, geography of education, education research

1. Bevezetés

Korunk globalizációs tendenciáinak folyományaként Magyarországon is egyre hétköznapibb tapasztalattá válik a felsőoktatás nemzetköziesedése. A jelenség sokrétű, jelenti a nemzeti szint feletti, határokon átnyúló intézmények közötti kapcsolatokat, együttműködések, közös kutatási projekteket, oktatási programokat, tudományos teljesítményt és a nemzetközi hallgatói mobilitást.¹ Noha az információs technológiák térnyerésének köszönhetően ma már a földrajzi távolságok kevésbé meghatározóak a nemzetközi tudásáramlás folyamatában, a gyakorlati képzés során megszerezhető tudás és annak munkaerőpiaci relevanciája, az adott ország nyelvének, kultúrájának megismerése továbbra is felértékeli ez utóbbit.² A nemzetközi hallgatói mobilitást a helyzetfeltáró szakirodalom többnyire pozitívan ítéli meg: kidomborítja annak gazdasági hasznát az egyetem, az annak otthont

adó város, régió, ország számára.^{3,4,5} A világ vezető felsőoktatási intézményei kellő időben felismerték az ebben rejlő gazdasági lehetőségeket, így a képzési kínálatukkal mint termékkel a hamarosan szinte elárasztották a külpiacon. De még egy olyan, korábban zárt ország is kinyitotta egyetemeit a külföldiek előtt, és állami programokkal segíti a kínai hallgatókat külföldi résztanulmányaikban, mint Kína.^{6,7}

Noha a hazai felsőoktatás még nem tudott maradéktalanul kapcsolódni e nagy horderejű átalakuláshoz, az országos felsőoktatási statisztikák szerint a változások töretlenül zajlanak. A nagyobb egyetemek évente több százmillió forintot fordítanak a külföldi, önköltséges diákok toborzására, ami több tíz milliárd forint bevételt jelent számukra, nem is beszélve annak a helyi gazdaságot támogató további hozadékaról. Ma közel 30 ezer külföldi hallgatóval számolhatunk, mely nemzetgazdasági szinten sem elhanyagolható bevételi forrást jelent.

Jelen tanulmány Magyarország három nagy egyeteme a Debreceni Egyetem (DE), a Pécsi Tudományegyetem (PTE) és a Szegedi Tudományegyetem (SZTE) nemzetköziesedési folyamatait feltáró komplex, elsősorban a nemzetközi hallgatók helyi és regionális gazdaságra gyakorolt hatására összpontosító kutatás részét képezi. Magyarországon – a fővárosi képzőhelyeket leszámítva – itt tanulnak jelentős számban külföldi hallgatók, s a jövőben mindhárom helyen – a hazai hallgatólétszám csökkenése mellett – további növekedés várható. A vizsgálatok alapját az egyetemek oktatás-statisztikai adatainak elemzése, a 2015. és 2016. évben a diplomaszerzés céljából érkezett, mintegy másfélezer külföldi hallgató körében végzett kérdőíves felmérések és fókuszcsoportos vizsgálatok eredményei képezik. A kutatás egyes részeredményei már közlésre kerültek.^{8,9,10,11}

E munka a Szegedi Tudományegyetem befelé irányuló nemzetközi hallgatói mobilitási folyamatait tárja fel az intézmény évente megjelenő oktatás-statisztikai adatainak tükrében. Csak a fő kutatási célkitűzések szempontjából releváns diplomaszerző nemzetközi mobilitást és annak elemeit taglalja, így a vizsgálati mintába nem kerültek be a részképzésben tanuló külföldi cserehallgatók, valamint az Erasmus+ program keretében itt tartózkodók. Ennek oka, hogy elsősorban a diplomaszerző mobilitás az, amelyik valódi bevételnövelő potenciált jelent az egyetem és a város számára, aminek érdekében átalakulnak a campusok, az intézmények, a képzési programok és tartalmak, az intézményi menedzsment, a tanítás és a tanulás formái, és az azokat támogató aktivitások.¹²

A Szegedi Tudományegyetem az Európai Felsőoktatási és Kutatási Térség irányelveinek figyelembe vételével és a Magyar Felsőoktatási Akkreditációs Bizottság minőségbiztosítási követelményeinek megfelelően, a nemzetköziesítés jegyében a 2013/2014-es tanévben részt vett a Campus Hungary program TÁMOP-4.2.4B/1-11/1 projekt támogatásával megvalósuló, a Tempus Közalapítvány szervezésében zajló nemzetközi auditálási folyamatban. Ennek kimeneteként intézményi önértékelés készült,¹³ mely az egyetemi statisztikák mellett tájékoztató jellegű adatokkal, adalékokkal szolgált munkámhoz.

2. Előzmények

A felsőoktatás világát átjáró nagyfokú mobilitás korunk külkapcsolati rendszereinek egyik legfontosabb alakító tényezője. A nemzetköziesedési folyamatokról korábban megjelent tanulmányok kitérnek a nemzetköziesedés fogalmi kereteire, globális, regionális, illetve interkulturális tényezőire.^{14,15,16,17} A felsőoktatás nemzetköziesedése olyan szakemberek képzését teszi lehetővé, akik hazai és nemzetközi szinten is megállják a helyüket, képesek kimagasló színvonalon dolgozni, a világ élvonalához tartozó oktató és/vagy kutatócsoportokhoz kapcsolódni. A nemzetköziesedés iránti igényeket egyrészt a demográfiai helyzet

okán előállt intézményi kapacitásfeleslegek megjelenése, másrészt a hallgatók anyaországában működő felsőfokú oktatás mennyiségi, vagy minőségi elégtelensége erősítette fel. A keresleti oldalon álló hallgatók – az őket direkt módon támogató szűkebb-tágabb társadalmi környezetet beleértve – hajlandóak a jobb, kényelmesebb élet elérése reményében önmaguk jövőjét előfinanszírozni,¹⁸ fizetni a minőségi oktatásért. A kereslet és az egyetemek által nyújtott kínálat új szolgáltatást hozott létre: magas jutalékért dolgozó rekrutációs ügynökség-hálózatok alakultak, melyek sokszor meglehetősen „agresszív” ügyfélszerzési technikákkal dolgoznak.¹⁹ Mindez háttérbe szoríthatja a klasszikus brain drain legnagyobb hozadékát, a tehetséges, felkészült hallgatók megszerzésének szempontjait.

A külföldi hallgatók magyarországi jelenléte nem újkeletű, már a szocializmus idején is szép számmal érkeztek egyetemisták a fejlődő országokból a hazai egyetemekre, főként az orvosi és a műszaki képzési területre.²⁰ A rendszerváltozás nem csak a hagyományos elitképző világ átalakulását jelentette a magyar felsőoktatásban,²¹ de újabb lökést adott a nemzetköziesedésnek is. Az Európai Unióhoz, majd a bolognai rendszerhez történő csatlakozásunk tovább gyorsította a folyamatot.

A diplomaszerező mobilitás tekintetében tapintható különbség van a környező országokból érkező és a nyugati országokból jövő hallgatók között: míg az előbbiek leginkább az alapképzésekre, vagy a mesterdiploma megszerzése céljából érkeznek, addig az utóbbiak leginkább a megmaradt osztatlan, főként orvos- és egészségtudományi képzéseket választják.²² Ugyanakkor a nemzetköziesedési folyamat kibontakozását késlelteti, hogy sok helyen hiányzik az idegen nyelvű képzés, valamint az intézmények országos szinten történő együttműködése is egy egységes magyar felsőoktatási kép kialakításához.²³ Ahhoz, hogy valóban versenyképesek lehessünk, növelnünk kellene az idegen nyelvű képzéseink számát.²⁴ A magyar felsőoktatási brand felépítéséhez létfontosságú körülmény, hogy a minőségi tényezők, a hazai kínálat specifikus elemei és a relációs súlypontok a korábbinál nagyobb hangsúlyt kapjanak.²⁵ Ehhez figyelembe kell venni azt a tényt is, hogy saját fiataljainkra is elszívó hatással lehetnek a külföldi egyetemek.

A hazai oktatásföldrajz és az oktatáskutatás élénken érdeklődik egyetemeink nemzetköziesedése, illetve annak lokális, regionális, nemzetközi, valamint ágazati hatásai iránt,^{26,27,28} s ezzel kapcsolatban empirikus kutatások is folytak. M. Császár Zs. és Wusching Á. T. pécsi vizsgálatai²⁹ felhívják a figyelmet arra, hogy a nemzetköziesedés lendületet adhat a városgazdaság fejlődésének, mely elsősorban a szolgáltatóipar, a kereskedelmi, vendéglátói szektor, valamint az ingatlanpiac (főként a lakásbérletek) révén fejthet ki sokszorozó hatást. Bizonyos városi szolgáltatások már kifejezetten a nemzetközi hallgatókat célozzák meg, sajátos modern, nemzetközi arculatot adva az adott környezetnek. Teperics K. feltárja azokat az általános és speciális összetevőket, melyek a Debreceni Egyetemet a nemzetköziesedési folyamat hazai és helyi kontextusában jellemzik.³⁰

Kéri A. a Szegedi Tudományegyetemen külföldi hallgatóinak motivációs hátterét vizsgálva arra mutat rá, hogy az intézményválasztásban kitüntetett szerepe van a családi, ismerősi ajánlásnak, de egyre nagyobb szerepet kapnak azok az ügynökségek is, akik hallgatókat toboroznak és hoznak a városba.³¹ Az idegen földről érkezők számára nagy vonzerő a szegedi diploma megszerzése, magasnak tartják az oktatás-képzés színvonalát és sokan könnyebbnek ítélik az SZTE-re való bekerülést más külföldi egyetemekhez képest. Az egyetem uniós lokációja ugyancsak fontos választási szempont lehet.³²

3. Az SZTE rövid története és helye a város térképén

A Szegedi Tudományegyetem (SZTE) Magyarország déli-délkeleti része, azaz a Bács-Kiskun, Békés és Csongrád megyék által lefedett Dél-alföldi régió tudásközpontja. A Dél-Alföld az ország legnagyobb kiterjedésű régiója, mely az ország területének egyötödét (19,7%) foglalja magába, s itt él az ország népességének 13,4%-a (1,3 millió fő). A Csongrád megye székhelyén található „kutatóegyetem” minősítéssel rendelkező SZTE a hallgatói létszámadatok alapján a hazánkban működő felsőoktatási intézmények (66 db) között a negyedik legnagyobb. Az SZTE a „Kiemelt egyetem” címet kiérdemlő képzőhely, mely a nemzetstratégiai célok megvalósításában jelentős szerepet tölt be, a nemzetközi felsőoktatási rangsorokban számottevő előrelépésre képes, a nemzetközi hallgatói mobilitásban pedig kiemelkedő teljesítményt nyújt.

Szeged egyetemének története 1581-ig vezethető vissza, amikor is Báthory István erdélyi fejedelem bölcsészeti és hittudományi fakultással akadémiaát alapított Kolozsváron. 1774-ben Mária Terézia megkezdte az intézmény újjászervezését, mely így további két karral (jogi, orvosi) gyarapodott. Ez képezte alapját az 1872-ben létrehozott Magyar Királyi Tudományegyetemnek, mely 1881-től Ferencz József nevét viselte.³³ Kolozsvár 1918-as román megszállását követően az egyetem – mivel oktatói megtagadták a román királynak teendő hűségesküt, ezért állásukat megszüntették – „elhagyta” a várost. A tanárok és a hallgatók először Budapesten kerestek menedéket, majd 1921 februárjában a magyar minisztertanács a kolozsvári egyetem Szegedre helyezésétől határozott.

Szeged már évtizedekkel korábban kérte egyetem telepítését, amit középiskolái nagy száma, magas színvonala és tekintélyes földrajzi vonzáskörzete is indokolt. Azzal, hogy lehetőséget kapott, szinte erejét felülmúló áldozatokat vállalt a város annak érdekében, hogy otthont teremtsen a „menekült” egyetemnek. A tanszékeket, intézeteket a város célra kiűritett oktatási, egészségügyi és közintézményeiben helyezték el. A tanárok számára lakásról, a hallgatók számára internátusról gondoskodtak. A területi szétszórtság és szűkös elhelyezési körülmények miatt azonban sokáig nem volt zökkenőmentes a működés. Az egyetemi egységeknek otthont adó régi építésű épületek fejlesztése ma is sokszor nehézségeket okoz, hiszen kialakításuk a belváros korabeli architektúrájához igazodik, vagy műemlékvédelem alatt állnak.

A két világháború közti korszak kiemelkedő kultuszminisztere, Gróf Klebelsberg Kunó közreműködésével és pártfogásával kezdődött meg Szegeden az egyetemi központ kialakítása. Az 1924–1930 közötti nagy egyetemi építkezések elsősorban az orvostudományi kar klinikáinak és a természettudományi kar intézeteinek elhelyezését kívánták biztosítani. A város egyrészt saját bevételeit, másrészt többféle kölcsönt használt fel az új épületek építkezéseikhez. Az igénybe vett kormányzati támogatásban jelentős szerepe volt az ún. népszövetségi kölcsönnek, amelyet a kormány a vidéki városok fejlesztésére fordított.³⁴

A szegedi lakosság megélhetésében a kezdetektől fontos szerepet játszik az egyetem. Kétségtelen ugyan, hogy az egyetemi építkezésekkel megnövekedett terheket Szeged adófizetői is megéreztek, ugyanakkor mindez az építőipar, de más ágazatok számára is konjunkturát, megrendeléseket, munkalehetőségeket biztosított. Az egyetem megtelepedése nem csak a gazdaságot pezsdítette fel, a helyi értelmiségi réteg szélesedésére, a lakosság iskolázottságának javulására és a városi funkciók átalakulására is hatott. A foglalkozási átrétegződés határozottan a szolgáltatások irányába mutatott, az oktatási, kulturális és egészségügyi szerepkörök erősödtek.

Klebelsberg nem véletlenszerűen, hanem nagyon is pontosan meghatározott célokkal fordult Szeged felé.³⁵ Szándéka egy az Alföld felemelkedését szolgáló tudományos-kulturális központ létrehozása volt. Az 1920-as évtized végén már a szegedi volt a legna-

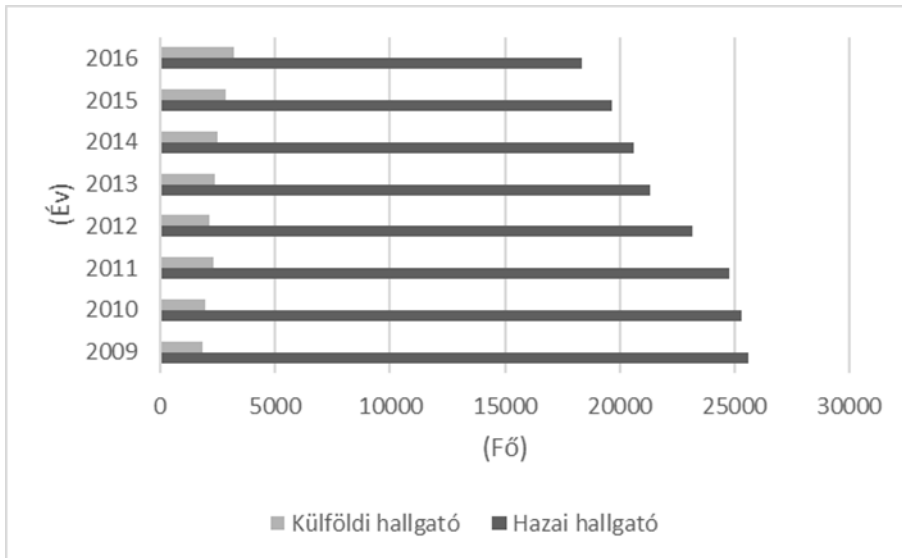
gyobb vidéki egyetem. Reformtörekvései az egyetemfejlesztés mellett a pedagógusképzés megújítását, egységesítését is célul tűzték ki. Szorgalmazására került át az egyesített polgári iskolai tanár- és tanárnőképzés 1928-ban Budapestről Szegedre.

A második világháborút követően szélesedett az egyetemi képzési kínálat Szegeden. A hatvanas évektől a fogorvosi-, gyógyszerész-, élelmiszeripari, zeneművészeti és a felsőfokú egészségügyi szakok honosodtak meg. A képzés szerkezeti változásai nem hagyták érintetlenül a szegedi értelmiség belső strukturális arányait, a pedagógus, egészségügyi és jogi végzettségű diplomások dominanciáját a műszaki, közgazdasági és agrár-végzettségűekkel szemben³⁶ (pl. 1963-tól a budapesti egyetem kihelyezett levelező tagozataként folyt ugyan közgazdászképzés, de a Gazdaságtudományi Kar megalakulására egészen 1999-ig kellett várni). A 2000. évi egyetemi integrációval a szakegyetemek, főiskolák egyetlen univerzitássá egyesültek, melyhez csatlakozott a korábban a Debreceni Agrártudományi egyetemhez is tartozó hódmezővásárhelyi Mezőgazdasági Főiskolai Kar is.

Az SZTE ma 12 karral működik. A kutatási tevékenység 19 doktori iskolába, illetve a Magyar Tudományos Akadémiával való együttműködésnek köszönhetően 20 akadémiai kutatócsoportba szerveződve működik.³⁷ Az SZTE tehát országos viszonylatban is nagy egyetemnek számít, közel 8 ezer egyetemi dolgozó, több mint 60 milliárd Ft-os költségvetési főösszeg, 400 ezer m² alapterületű, összességében 23 ezer fő férőhelyes intézményi infrastruktúra jellemzi.³⁸ Minden képzési formát (nappali, levelező, esti, távoktatás) figyelembe véve maximális kapacitása 35 ezer fő. Ugyanakkor hallgatói összlétszám az ezredforduló első évtizedére még jellemző expanziót követően napjainkra jelentősen, tíz év alatt egyötödével zsugorodott (2016 őszén 21.583 fő volt), ami az évente felvett hallgatói létszám csökkenésének is köszönhető. Ez utóbbi nagyrészt annak tudható be, hogy a megelőző tanév adataihoz képest évről-évre egyre több hallgató marad a képzőintézményben, így szeptemberre kevesebb hely szabadul fel. A bennmaradás egyik oka lehet a külföldi tanulmányutak számának növekedése, hiszen a hallgatók hónapokra „félretehetik” itthoni tanulmányaikat azért, hogy odakint szerezhessenek szakmai gyakorlatot. Míg 2009-ben több mint 6 és félezer, 2016-ban már alig több mint 5 ezer fő volt az új belépők száma. A visszaesés elsősorban az alapképzést érinti, a mester- és PhD-képzésben növekedés tapasztalható.

Az egyetem ma a közel 163 ezer lakost számláló Szeged legnagyobb foglalkoztatója, gazdaságának motorja. Bevétele jócskán meghaladja városi költségvetés bevételi főösszeget. Már az egyetem ittlétének is gazdaságélénkítő hatása van: „Az egyetemisták jelenléte fontos sokszorozó hatást jelent a város gazdaságára nézve a lakásbérlés (vagy kollégiumi díjak), a mindennapi szükségletek beszerzése, a szabadidős tevékenységek és a különböző szolgáltatások igénybevétele által”.³⁹ Az SZTE egyre hallgatói összlétszámából egyre nagyobb arányt képviselnek a külföldi hallgatók, melyek azonban a hazai hallgatói állomány csökkenését még nem tudják ellensúlyozni (*1. ábra*).

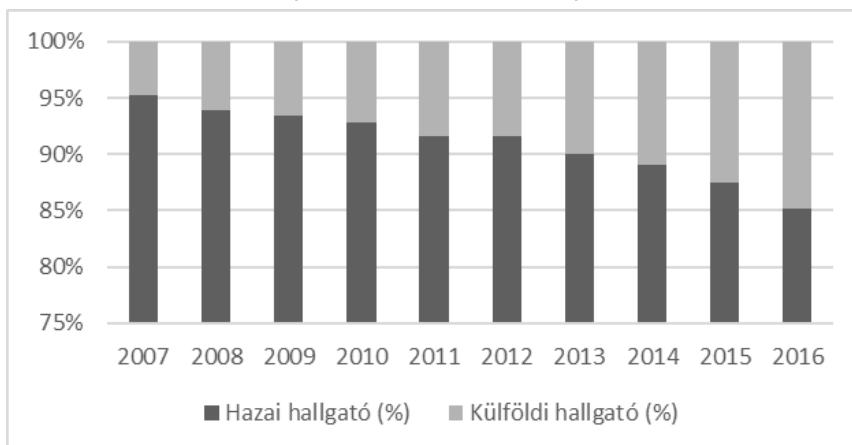
Az életvitelszerűen Szegeden tartózkodó külföldi hallgatók a városgazdaságra jelentős hatást gyakorolnak, fogyasztóként számottevő keresletet okoznak. Egyes becslések szerint minden négy külföldi egyetemista egy városi munkahelyet teremt Szegeden, egy külföldi diák havi költsége 700–750 euró fogyasztást jelent, s négy ilyen diák egy hónap alatt körülbelül 1 millió forintot költ el a városban (szeged.hu).

1. ábra: A hallgatói létszámadatok változása az SZTE-n (2016. őszi félév)**Figure 1.: Changes in student numbers at the University of Szeged (autumn semester 2016)**

Adatok forrása: SZTE 2017. Saját szerkesztés

4. Külföldi hallgatók karonként, képzésenként

A Szegedi Tudományegyetem széles körű nemzetközi kapcsolatrendszerrel rendelkezik. Az európai és tengerentúli együttműködések a kutatási kapcsolatokban, a külföldi hallgatók diplomaszerző mobilitásában, illetve az egyetem polgárainak külföldre irányuló mobilitása révén is éreztetik hatásukat. Ennek is köszönhető, hogy ma már több mint háromezer (2016 őszen 3208 fő) külföldi hallgató választotta alma materéül az SZTE-t. Az elmúlt évtizedben részesedésük a hallgatói összlétszámból több mint 10 százalékponttal, minden képzési formát és szintet tekintve 15%-ra növekedett (2. ábra).

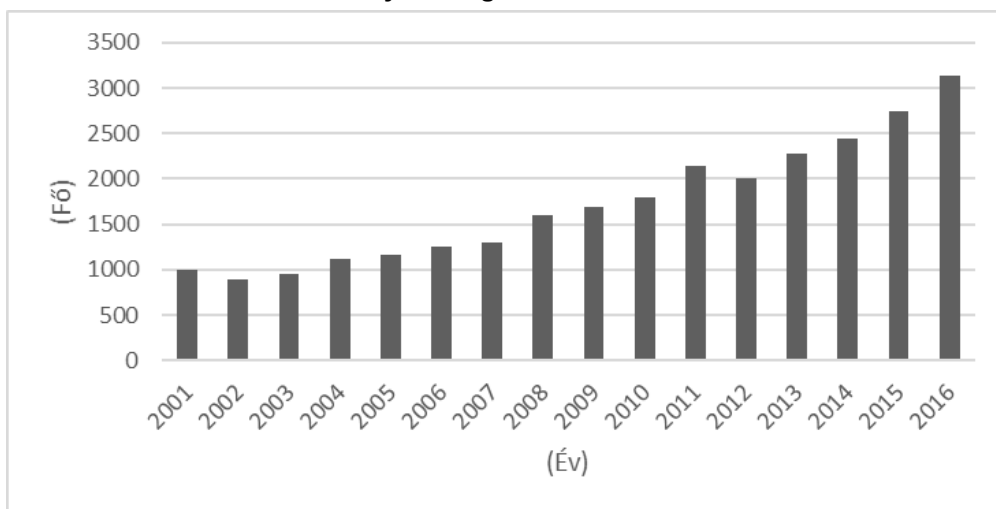
2. ábra: A külföldi hallgatók arányának változása az SZTE-n (2016. őszi félév)**Figure 2.: Change of the proportion of foreign students at the University of Szeged (autumn semester 2016)**

Adatok forrása: SZTE 2017. Saját szerkesztés

A nappali munkarend szerinti képzéseket látogatók aránya egyetemi szinten 83%-ot ér el, a külföldiek esetében ez az érték magasabb (98%). A maradék hányadot a levelező képzésben, illetve távoktatásban résztvevők teszik ki. A három képzési szint (BA/BSc, MA/MSc, ill. osztatlan, PhD) szakjaiból választó külföldi diákok számának növekedése az utolsó másfél évtizedben két kisebb megtorpanással (2002 és 2012) folyamatos volt. A nappali tagozatos hallgatók előző évhez képest mért legnagyobb növekedését 2004-ben (18,2%), 2008-ban (22,9%) és 2011-ben (19,2%) tapasztalhattuk (3. ábra).

3. ábra: A nappali tagozaton tanuló külföldi hallgatók számának változása az SZTE-n 2001–2016 között

Figure 3.: Changes in the number of full-time foreign students studying at the University of Szeged between 2001 and 2016

Adatok forrása: SZTE 2017. Saját szerkesztés

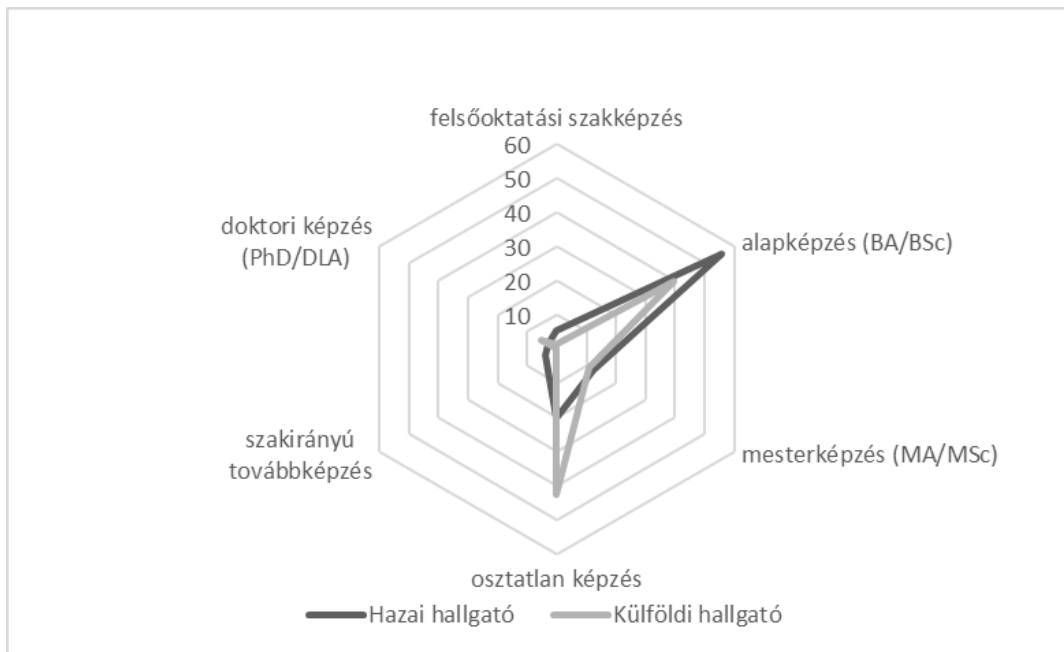
A hazai és a külföldi hallgatók megoszlása képzési szintenként lényegesen eltér. Az előbbieket a bolognai rendszerű alap- és mesterképzésben, utóbbiak az osztatlan és a doktori képzésekben tanulnak összlétszámukhoz viszonyítva nagyobb arányban (4. ábra). A külföldiek 43%-a vesz részt az osztatlan, 39%-a alap-, 11%-a mester- és 5%-a PhD-képzésben. A felsőoktatási szakképzés és a szakirányú továbbképzés kevésbé jellemző.

A külföldi hallgatók 56%-a önköltséges, illetve költségtérítéssel képzésben tanul, fennmaradó részük állami ösztöndíjas, illetve támogatott. Miniszteri ösztöndíjat szerbiai (38 fő), romániai (5 fő), palesztin (3 fő), mongol (2 fő), valamint szlovákiai és ukrainai (1-1 fő) hallgatók kapnak. A külföldiek részvétele az osztatlan szakokon – főként az orvos- és egészségtudományi képzési területnek köszönhetően – magas (100-ból 27 fő) és felülreprezentáltak a PhD képzésben is (100-ból 24 fő).

Ugyanez tükröződik a hallgatók karonkénti megoszlásában is (5. ábra). Az Általános Orvostudományi Kar (ÁOK) hallgatóinak közel fele külföldi és számszerűleg is itt tanulnak legtöbben, több mint 1200-an. Külföldi hallgatói létszámot tekintve az ÁOK-ot a népesebb karok, Természettudományi és Informatikai Kar (TTIK), a Bölcsészettudományi Kar (BTK) és a Juhász Gyula Pedagógusképző Kar (JGYPK) követi (250–400 külföldi hallgató). Az arányokat figyelembe véve az ÁOK-ot a Fogorvosi Kar (FOK) követi, ahol ötből ketten külföldiek (41%). A Gyógyszerésztudományi (GYTK), az Egészségtudományi és Szociális Képzési Kar (ETSZK), a Zeneművészeti Kar (ZMK) és a Bölcsészettudományi Kar (BTK) 10–15% közötti részesedést ér el, a többi kar 10% alattit. A legalacsonyabb arányban (5%) a Mérnöki Karon (MK) és a Mezőgazdasági Karon (MGK) tanulnak külföldi hallgatók.

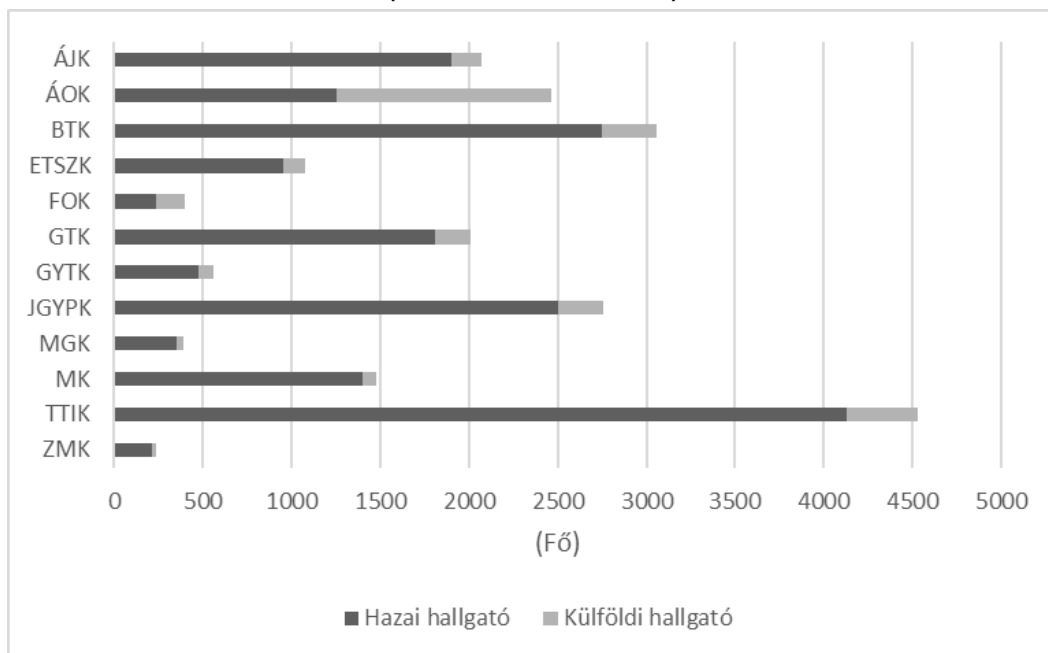
4. ábra: Az SZTE hazai és külföldi hallgatóinak megoszlása képzési szintek szerint (2016 őszi félév)

Figure 4.: Distribution of the home and foreign students of the University of Szeged according to training levels (autumn semester 2016)

Adatok forrása: SZTE 2017. Saját szerkesztés

5. ábra: A hazai és külföldi hallgatók létszáma karonként (2016 őszi félév)
Figure 5.: Number of students of home and foreign students by faculties (autumn semester 2016)

Adatok forrása: SZTE 2017. Saját szerkesztés

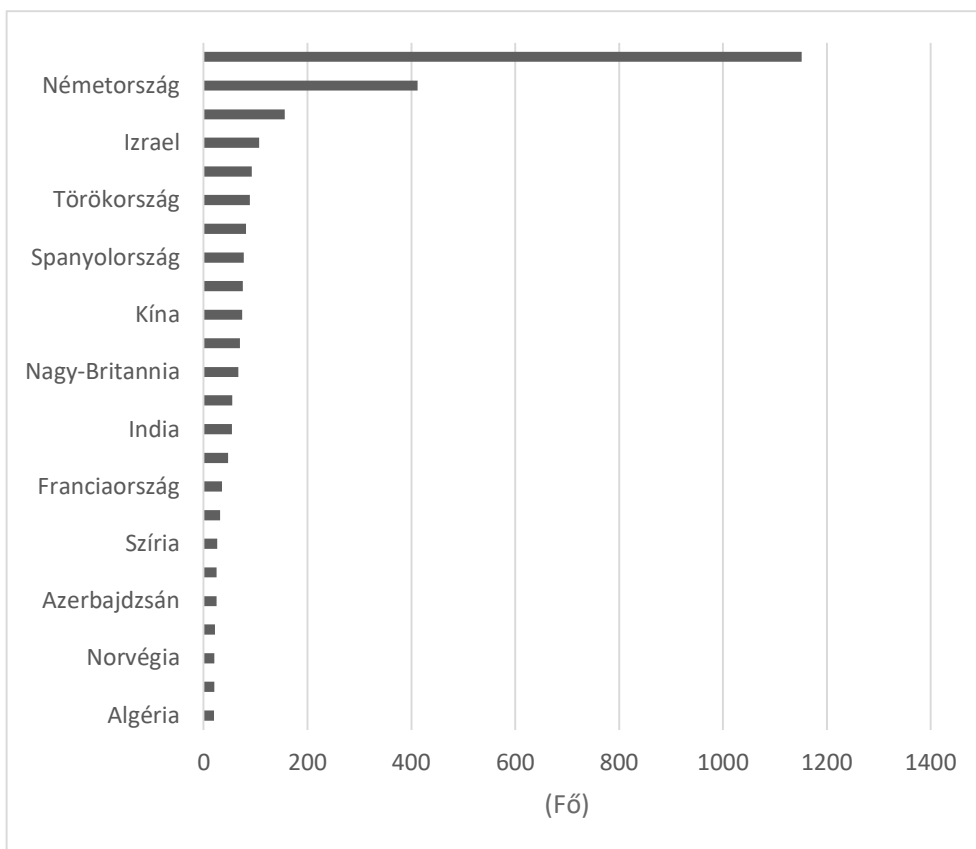
5. A diplomaszerező mobilitás földrajzi jellemzői

Az SZTE hallgatóinak származási helye egyrészt tükrözi az egyetem földrajzi, euroregionális pozícióját, másrészt nemzetközi jelentőségét az orvosi- és egészségtudományi képzési területen. A folyamatosan bővülő kínálat és az egyre hatékonyabb rekrutáció eredményeként azonban a szegedi egyetemisták között egyre több, s egyre távolibb ország képviselői jelennek meg. 2010-ben 39, 2013-ban 83, 2016-ban pedig már 105 országból érkeztek fiatalok a Tisza-parti város egyetemére.

A 33 országból származó európai hallgatók a külföldiek közel kétharmadát teszik ki. Köztük a két nem képviselői nagyjából egyenlő arányban oszlanak meg. Hozzá kell tenni, hogy az összes külföldi hallgató kétötöd része (1313 fő) a szomszédos országból jön, melyek közül magasan kiemelkedik Szerbia (1151 fő, az összes hallgató 36%-a). A földrajzilag szintén közel eső, ugyanabba az euroregionális térbe tartozó két „konkurens” egyetemi várost (Arad, Temesvár) is felvonultató Románia (93 fő) adatai ehhez képest eltörpülnek.

Valójában a teljes Kelet-Közép-Európából és Délkelet-Európából együttesen vonzott hallgatók döntő hányadát (87%), az európai hallgatók több mint felét (55%), a teljes külföldi létszám több mint egyharmadát (36%) Szerbia, azon belül pedig főként a határon túli magyarság adja. Szomszédos országaink közül nagyobb távolsága ellenére Szlovákia (47 fő) küld még Szegedre számottevőbb hallgatói létszámot (6. ábra). Az állami ösztöndíjasok részaránya Szerbia esetében 10-ből 9, Szlovákia esetében 10-ből 7.

6. ábra: A Szegedi Tudományegyetemre legalább 20 hallgatót küldő országok (2016 őszi félév)
Figure 6.: Countries that sent at least 20 students to the University of Szeged
(autumn semester 2016)

Nyugat-Európa és Nyugat-Közép-Európa Németország, Nagy-Britannia és Franciaország révén vált jelentős küldőterületté. Írország, Belgium és Ausztria mellett csak szórványosan fordulnak elő hallgatók a térségből (1. táblázat). A dél-európai országok részesedése az 8%. Spanyolország és Olaszország mellett Portugália, Ciprus és Görögország szerepel a listán. Észak-Európából Norvégia a legalább 20 hallgatót küldő országok rangsorában a 22. helyen szerepel, s a térséget Svédország és Finnország képviseli még. Kelet-Európa országainak részesedése alacsony, Ukrajna, Oroszország, Moldova és Fehéroroszország együttesen ad 20 főt. Európa keleti és déli részéből mérsékelten ugyan, de több női hallgató érkezik, mint nyugati és északi részéből.

Kontinentális kitekintésben az utóbbi években az ázsiai országokból érkezők száma bővült a legdinamikusabban, részesedésük az utolsó 3 évben 5 százalékponttal, létszámuk 337 fővel emelkedett. 2016 őszén 33 országból 846 ázsiai hallgató tanult Szegeden (7. ábra). A terjeszkedés a már megszerzett piacokon történt, mivel a hallgatókat küldő országok száma mindössze 3-mal emelkedett. Iránból másfélszer, Dél-Koreából kétszer, Indiából négy és félszer többen tanulnak ma Szegeden mint 3 éve. Az SZTE sikeresen „betört” a kínai piacra is: 6-ról 74-re emelte kínai hallgatói számát.

Ázsia nagyrégióit tekintve a legtöbben Délnyugat-Ázsiából érkeznek (15%), ahonnan kiemelkedik Irán, Izrael, Törökország, Jordánia, Szíria, Azerbajdzsán és Irak. A gyorsan bővülő kelet-ázsiai térség a hallgatók 7%-át adja. A legnagyobb küldők a 32%-kal bővülő Japán, illetve a már említett Kína és Dél-Korea.

1. táblázat: Az SZTE külföldi hallgatóinak száma és nemenkénti megoszlása földrészenként és területenként (2016 őszi félév)

Table 1.: Number and gender distribution of foreign students at the University of Szeged by continents and regions (Autumn semester 2016)

Terület	Összes (fő)	Ebből nő (fő)	Nők aránya (%)
Észak-Európa	42	19	45,2
Nyugat- és Nyugat-Közép-Európa	541	260	48,1
Kelet-Közép- és Délkelet-Európa	1317	784	59,5
Kelet-Európa	20	12	60,0
Dél-Európa	168	109	64,9
Európa összesen	2088	1184	56,7
Délnyugat-Ázsia	497	186	37,4
Belső- és Közép-Ázsia	32	24	75,0
Délkelet-Ázsia	24	7	29,2
Kelet-Ázsia	225	118	52,4
Dél-Ázsia	68	31	45,6
Ázsia összesen	846	366	43,3
Észak-Afrika	59	30	50,8
Nyugat-Afrika	105	55	52,4
Közép-Afrika	16	8	50,0
Kelet-Afrika	30	16	53,3
Dél-Afrika	11	4	36,4
Afrika összesen	221	113	51,1
Észak-Amerika	31	17	54,8
Közép-Amerika	5	1	20,0
Dél-Amerika	17	8	47,1
Amerika összesen	53	26	49,1
Összesen	3208	1689	52,6

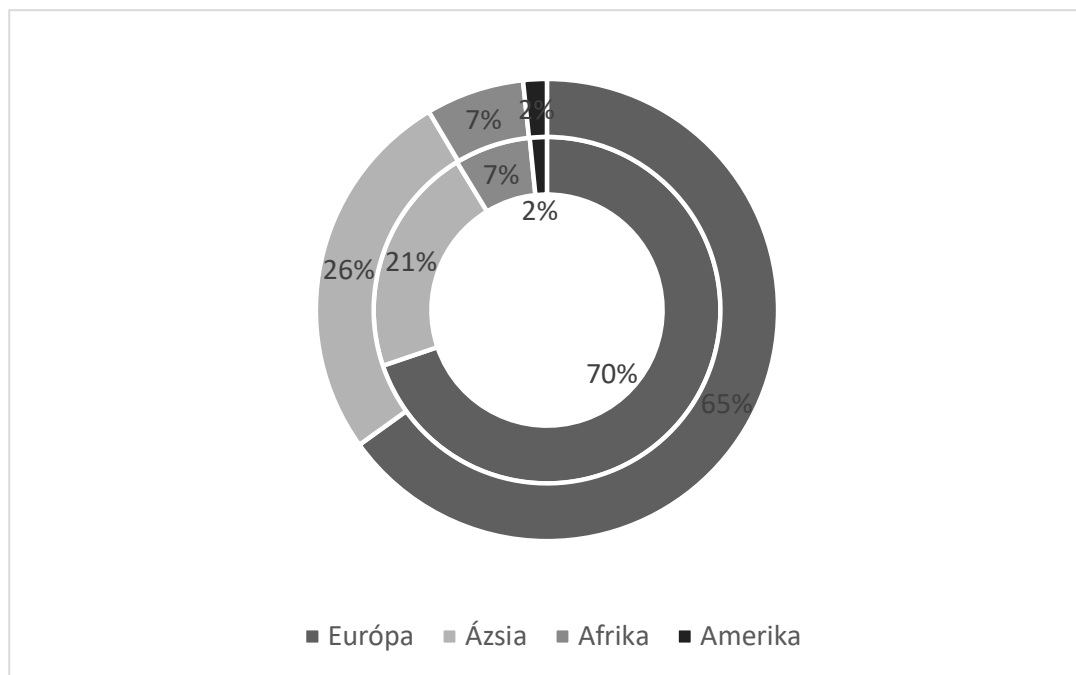
Adatok forrása: SZTE 2017. Sajat szerkesztés

Dél-Ázsia (2%), Belső- és Közép-Ázsia (1%), valamint Délkelet-Ázsia (0,7%) 4–5 országgal képviselteti magát. A legjelentősebb kibocsátó India, Mongólia és Vietnám. A nagyobb küldőterületeket tekintve szembetűnő, de nem meglepő, hogy a délnyugat-ázsiai, főként muszlim országokból nagyobb arányban jönnek tanulni férfiak, mint nők.

Az afrikai hallgatók részesedése (7%) nem változott az utóbbi években, létszámuk viszont egyharmadával, azaz 221 főre emelkedett. Közel duplájára, 17-ről 30-ra nőtt a kibocsátó országok száma is. A legtöbb hallgató Nyugat-Afrikából, azon belül is Nigériából érkezik. Észak-Afrika részesedése Egyiptom és Algéria révén afrikai viszonyokat tekintve magas. Kelet-Afrikából Kenya, Közép-Afrikából Kamerun, Dél-Afrikából a Comore-szigetek a legnagyobb küldő.

7. ábra: Az SZTE külföldi hallgatóinak megoszlása kontinensenként 2013-ban (belső kör) és 2016-ban (külső kör) (ősz félév)

Figure 7.: Distribution of foreign students of the University of Szeged per continent in 2013 (inner circle) and 2016 (external circle) (autumn semester)

Adatok forrása: SZTE 2017. Saját szerkesztés

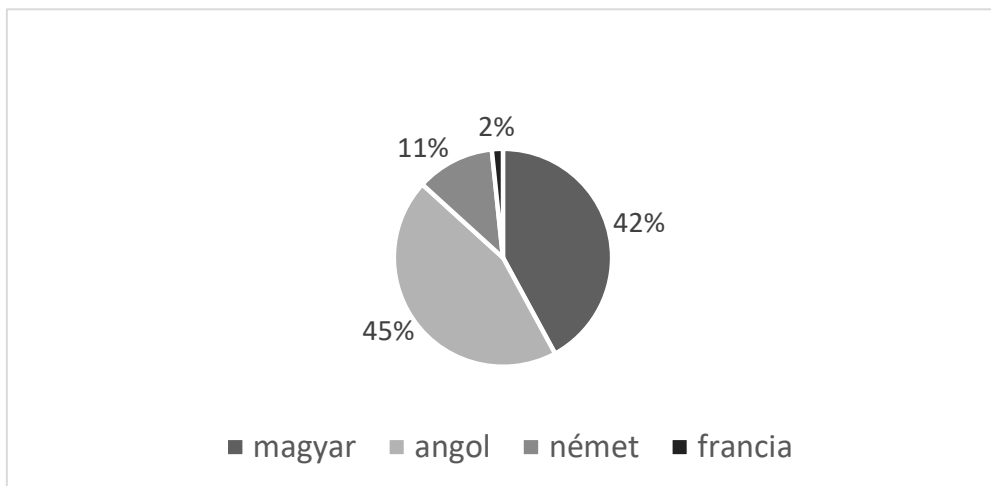
Amerika részesedése (2%) szintén változatlan maradt, ugyanakkor új küldő országok jelentek meg az SZTE nemzetközi képzési palettáján. Míg 3 éve az amerikai földrészt mindössze 3 ország (USA, Kanada, Guyana) képviselte, jelenleg, az újonnan belépő közép- és dél-amerikai tagokkal már 11 ország szerepel a listán. A tengerentúli hallgatók száma 38-ról 53-ra emelkedett. Az Egyesült Államok 22, Kanada 9, Ecuador 7 főt „delegált”, ám szerepel a listán Brazília, Kolumbia, Mexikó, Bolívia, Peru, Venezuela, Jamaica, valamint Antigua és Barbuda is. A nemek aránya mind Afrika, mind Amerika esetében kiegyenlítettnek tekinthető.

Sajnos elmondható, hogy a külföldi hallgatói bázis nagy részét adó országokban (pl. Törökország, Irán, Nigéria, Egyiptom, Jordánia, Görögország) továbbra is komoly gazdasági és politikai válságok dúlnak, ami nehezíti a toborzás hosszú távú tervezését. A távoli piacokkal megszerzésével kapcsolatban további nehézséget jelent Szeged nemzetközi légi forgalmának hiánya is,⁴⁰ hiszen az egyetemválasztás fontos szempontja a könnyű elérhetőség.

6. Idegen nyelvű képzések a nemzetköziesedés szolgálatában

A dinamikus létszámbővülés alapját az idegen nyelvű képzési kínálat szélesítése is támogatja. Az SZTE 1985 óta biztosít idegen nyelvű képzéseket külföldiek számára. Mindemellett az SZTE-n tanuló külföldi hallgatók kétötöd része (zömmel határon túli magyarok), közel 1300 fő magyar nyelvű képzéseken vesz részt (8. ábra), vagyis az idegen nyelvű képzési kínálat és az azzal élő hallgatók számának változása valójában érzékenyebben jelzi a nemzetköziesedési folyamatokat, mint a külföldi hallgatók számának alakulása. Ez persze nem jelenti azt, hogy ne kellene számolni a magyar nyelven tanuló, nem magyar anyanyelvű hallgatók képzésének hozadékával. A magyar kormány által, a „keleti és déli nyitás” külpolitikája jegyében alapított Stipendium Hungaricum ösztöndíjprogramban résztvevők egy része egyéves előképzést követően magyar nyelven kezdi meg tanulmányait, s mindez évente akár több száz fős gyarapodást is eredményezhet a külföldi hallgatók számában.

8. ábra: A külföldi hallgatók megoszlása (%) a képzés nyelve szerint (2016 őszi félév)
Figure 8.: Distribution of foreign students (%) according to language of instruction
(autumn semester 2016)

Adatok forrása: SZTE 2017. Saját szerkesztés

Az SZTE-n az idegen nyelvű képzések – csakúgy, mint másik két regionális tudományegyetemünkön Debrecenben és Pécsen – hosszú ideig szinte kizárólag az orvos- és egészségügyi képzési területen valósultak meg. Mára a kínálat valamelyest bővült, noha az említett szakterület dominanciája továbbra is fennáll.

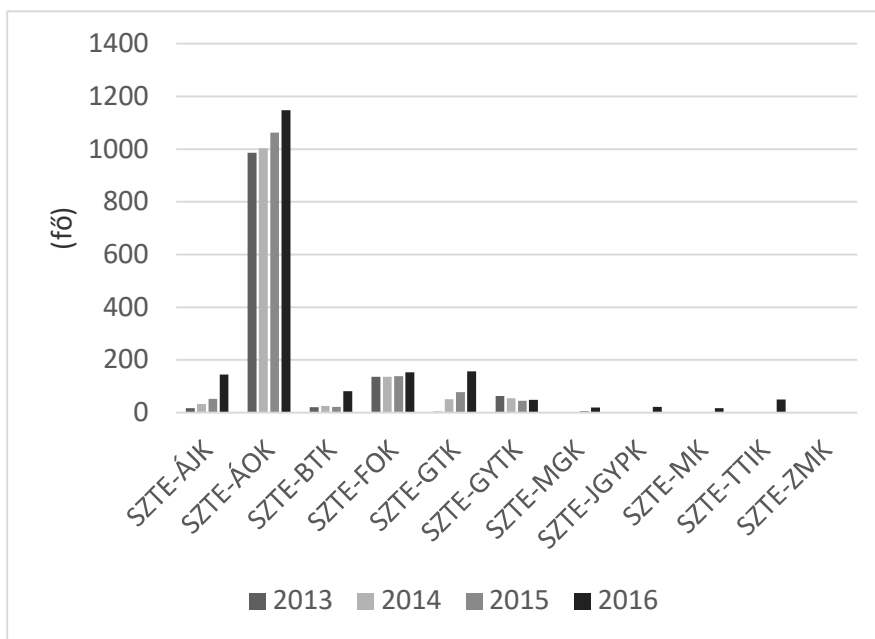
2013-ban az idegen nyelven oktatott összesen 1226 hallgató 7 kar 11 szakja közül választhatott,⁴¹ ám 10-ből 8 hallgatót az Általános Orvostudományi Kar, 1-et pedig a Fogorvosi Kar képzett. A lassú átalakulást jelzi, hogy három év alatt másfélszeresére (1840 fő) nőtt az idegen nyelvű képzésben résztvevők száma (9. ábra) és az arányok is valamelyest megváltoztak (2. táblázat). Ma az egyetem 47 teljes idejű idegennyelvű képzést kínál az orvos- és természettudományoktól kezdve, a bölcsész és jogtudományokon át egészen a mérnöki és zeneművészeti képzésekig.

Az ÁOK és a GYTK több évtizedes hagyománnyal rendelkezik az idegen nyelvű oktatás terén, a FOK angol nyelvű képzése pedig immár 12 éves múltra tekint vissza. Angol nyelvű képzés több mint három évtizede folyik az ÁOK-n. Mindezt támogatja, hogy az Európai Unió túl több amerikai állam oktatási főhatósága és az amerikai National Committee on Foreign Medical Education and Accreditation (NCFMEA) elismeri a magyarországi általános orvoscépzést.

A német nyelvű orvosképzés részképzésnek minősül, mely tantervének alapját a németországi elismerés érdekében a német egyetemeken oktató tananyag képezi. Órarendje a Semmelweis Egyetem Általános Orvostudományi Karával (SOTE AOK) is egyeztetésre kerül, tekintve, hogy a legtöbb hallgató – akiket nem vesznek át a német felsőoktatásba az ötödik félévtől – a SOTE-n folytatja tanulmányait.

9 ábra: Idegen nyelvű képzésekben részt vevők számának alakulása karonként az SZTE-n 2013–2016 között (ősz félév)

Figure 9.: Number of participants in foreign language training at the University of Szeged between 2013–2016 (autumn semesters)

Adatok forrása: SZTE 2017. Saját szerkesztés

Az ÁOK, a FOK és a GYTK az idegen nyelvű képzés hallgatóinak toborzását az „International Studies”, a Karok központi képviselete végzi, a több mint 50 országban tevékenykedő alügynökségekkel együttműködve. Az ÁOK és FOK programjaira jelentkezők száma minden évben jelentősen meghaladja a felvehető keretszámot. További kapacitásbővítésre azonban csak további infrastruktúra-fejlesztésekkel volna lehetőség, hiszen a jelenlegi épületstruktúra, kubatúra további hallgatói létszámnövekedést ugyanis már nem bír el. Humán erőforrás tekintetében gondot okoz az orvosi diplomával rendelkező oktatók létszámának folyamatos csökkenése. A külföldi hallgatók számának emelkedése elkerülhetlenné teszi a hallgatói szolgáltatások megreformálását is (pl. albérletnyilvántartó program fejlesztése, webes alkalmazás-fejlesztés, közösségi terek kialakítása). A GYTK által kínált angol nyelvű képzések iránti érdeklődés – miként a többi hazai képzőhelyen is – az elmúlt időszakban csökkenő tendenciát mutat, vagyis a kar nem használja ki teljes kapacitását. Mindez új célpiacok felkutatását, újabb idegen nyelvű képzési programok bevezetését szorgalmazza.⁴²

A nem orvos, vagy gyógyszerész tudományi képzést folytató karok közül az Állam- és Jogtudományi Kar (ÁJK), valamint a Gazdaságtudományi Kar (GTK) volt képes a legdinamikusabban növelni idegen nyelvű képzéseinek és az azon résztvevő hallgatóinak számát az utóbbi években. Az ÁJK francia nyelvű nemzetközi tanulmányok szakán főként franciák, az ennek 2014-ben indult angol nyelvű megfelelőjén kb. fele részben magyar

hallgatók is tanulnak. A GTK ugyanebben az évben indította angol nyelvű gazdálkodási és menedzsment és nemzetközi gazdaság és gazdálkodás szakát. Az előbbit nemzetközi diákok, az utóbbit fele részben hazai hallgatók is látogatják.

A BTK 3 év alatt 1,6%-ról 4,4%-ra emelte részesedését, ami a klasszikus idegen nyelvű bölcsész szakok mellett az angol nyelvű néprajz szaknak, valamint a nemzetközi képzési programokhoz való kapcsolódásának köszönhető. Ez utóbbi további 6 karon elmozdította holtpontról az idegen nyelvű képzéseket, összesen közel 260 fővel növelve a nemzetközi hallgatói állományt. A TTIK 2016-tól indít angol nyelvű képzéseket, melyek közül a biológus szak emelkedik ki, de perspektivikus a vegyész és a programtervező informatikus szak is. A nagy létszámú kar részesedése (2,7%) azonban még eltörpül lehetőségei mellett. A többi kar részesedése a nemzetközi hallgatói létszámból 1% körül, vagy az alatt mozog. Közülük a nemzetközi programokhoz való kapcsolódáson kívül a Mezőgazdasági Kar indított saját, angol nyelvű szakot 2015-ben (mezőgazdasági mérnök), mely jelenleg közel 20 főt képez. A hódmezővásárhelyi székhelyű kar, illetve hallgatóinak szerepe a Szeged–Hódmezővásárhely közötti tömegközlekedés fejlesztési elképzeléseinek – különösen az utazási idő rövidülésének – megvalósulásával növekedhet az egyetem központjában is.

2. táblázat: Idegen nyelvű képzésekben résztvevők karonkénti megoszlása az SZTE-n 2013–2016 között (őszi félév)

Table 2.: Number of students participating in foreign language training by faculties between 2013–2016 (autumn semesters)

Kar	2013-ban	2014-ben	2015-ben	2016-ban
	Idegen nyelven oktatott hallgatók részesedése (%)			
ÁJK	1,4	2,5	3,7	7,8
ÁOK	80,5	77,0	75,8	62,4
BTK	1,6	1,9	1,6	4,4
FOK	11,1	10,4	9,8	8,3
GTK	0,2	3,9	5,5	8,5
GYTK	5,1	4,2	3,2	2,6
MGK	0,0	0,0	0,4	1,0
JGYPK	0,0	0,0	0,0	1,2
MK	0,0	0,0	0,0	1,0
TTIK	0,0	0,0	0,0	2,7
ZMK	0,0	0,0	0,0	0,1
	100	100	100	100

Adatok forrása: SZTE 2017. Saját szerkesztés

A nemzetköziesedési folyamatot támogatják a nemzetközi jellegű szakok (pl. regionális tanulmányok, idegen nyelvek, kultúrák), valamint az, hogy a magyar nyelvű szakokon tanuló hallgatók számára is elérhetőek idegen nyelvű tantárgyak, s a magyar nyelvű képzés tárgyaiban is megjelennek idegen nyelvű kötelező tananyagok. Az intézményben számos külföldi vendégtanár oktat és kutat. A hallgatói és oktatói mobilitást intézményi szintű csereegyezmények segítik. A Szegedi Tudományegyetem nemzetközi stratégiája az Intézményfejlesztési Terv szerves részét képezi. Ugyanakkor viszont hátrányt jelenthet – mint azt a nemzetköziesedést feltáró intézményi önértékelés⁴³ megfogalmazza –, hogy az egyetem nem rendelkezik önálló nemzetközi oktatási programokkal foglalkozó intézményi szintű tantervi bizottsággal, mindez csak kari szinten koordinált. Az intézmény kínál ugyan programokat külföldön (toborzások, kari szintű aktivitások), de ezek nem kellő hatékonyságúak. Mindamelllett valós veszélyt rejt, hogy a környező országok alacsonyabb képzési díjainak köszönhetően a költségtérítéses képzések iránti kereslet csökkenhet a jövőben.

7. Összegzés

E tanulmány a világviszonylatban is növekvő, egyre nagyobb gazdasági és politikai jelentőségű nemzetközi diplomaszerező hallgatói mobilitás szegedi vonatkozásait boncolgatta. A hallgatói kereslet és az egyetemek által nyújtott kínálat következtében rohamosan bővülő nemzetközi diplomaszerező mobilitásnak komoly gazdasági hatása van és egyben – mint emberi beruházás⁴⁴ – lehetővé teszi az emberi erőforrás kvalitásainak növelését is. Az SZTE óriási alkalmazotti tömegével Szeged gazdaságának kulcsszereplője. Az egyetem külföldi hallgatóinak száma és aránya töretlenül növekszik, akik főként az idegen nyelvű, osztatlan és a doktori képzésekben vesznek részt, elsősorban az orvos- és egészségtudományi területen. A hallgatók legnagyobb küldőterülete továbbra is Európa, de rendkívül gyorsan bővülnek az ázsiai „piacok” is. A gyors létszámbővülés alapját az idegen nyelvű képzési kínálat bővítése segíti: az intézményben számos alap-, mester- és osztatlan szakon, valamint a PhD képzésben folyik idegen nyelvű oktatás.

Maguk a nemzetköziesedési folyamatok az intézményi statisztikai adatokkal jól körülírhatók, ám kevésbé ismertek annak a társadalmi-gazdasági-kulturális hatásai. A mélyebb összefüggések feltárása érdekében a 2015/2016-os tanévben – csakúgy, mint a DE és a PTE esetében^{45,46} – kutatócsoportunkkal kérdőíves felmérést végeztünk az SZTE azon külföldi hallgatói körében, akik diplomaszerezési szándékkal érkeztek az intézménybe és idegen nyelvű képzésen vesznek részt. A kérdőíves vizsgálat az egyetemválasztási motivációkat, az egyetemmel való elégedettséget, a beilleszkedés vonatkozásait, valamint a külföldi hallgatók várossal való kapcsolatát, városgazdaságra gyakorolt hatását tárja fel. Mindezt egy soron következő tanulmány foglalja össze.

JEGYZETEK

1. M. Császár Zs.–Wusching Á. T.–Kőműves K. (2015): A magyar felsőoktatás a nemzetköziesedés útján. In: Tésits R.–Alpek B. L. (szerk.): A mi geográfiánk. Tóth József emlékezete. Publikon Kiadó, Pécs. 295–306. old.
2. Szemerszki M. (2005): Külföldi hallgatók Magyarországon. *Educatio*. 2005/2. szám. 320–333. old.
3. Knight, J. (2004): Internationalization Remodeled: Definition, Approaches, and Rationales. *Journal of Studies in International Education*, 2004/1. szám. 5–31. old.
4. Teichler, U. (2007): The Changing Role of Student Mobility. UNESCO Forum on Higher Education, Research and Knowledge. UNESCO Központ, Párizs.
5. Münch, C., Hoch, M. (2013): The Financial Impact of Cross-Border Student Mobility on the Economy of the Host Country. Berlin, Prognos AG, Deutscher Akademischer Austausch Dienst http://www.cimo.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/cimo/embeds/cimowwwstructure/55340_The_Financial_Impact_of_Cross-border_Student_Mobility_on_the_Economy_Eng_sum.pdf. Letöltés: 2017. április 25.
6. Keczer G. (2016): Felsőoktatás Kínában 2.: decentralizáció, piacositás, privatizáció és nemzetközi nyitás. *Közép-Európai Közlemények*. 2016/1. szám. 147–157. old.
7. Keczer G. (2014): Az egyetemek szerepe, irányítása és működése a 21. században: Felsőoktatás-kutatási tanulmányok. Egyesület Közép-Európa Kutatására, Szeged.
8. M. Császár Zs.–Wusching Á. T.–Kőműves K. (2015): A magyar felsőoktatás a nemzetköziesedés útján. In: Tésits R.–Alpek B. L. (szerk.): A mi geográfiánk. Tóth József emlékezete. Publikon Kiadó, Pécs. 295–306. old.
9. M. Császár Zs.–Wusching Á. T. (2016): A felsőoktatás nemzetköziesedésének hatása az egyetemvárosok fejlődésére egy pécsi esettanulmány tükrében. *Földrajzi Közlemények*, 2016/3. szám. 245–257. old.
10. Teperics K. (2016): A Debreceni Egyetem külföldi hallgatói. Kutatási jelentés. Debreceni Egyetem.

11. Milliárdokat költenek el a magyar egyetemvárosokban a külföldi hallgatók. http://eduline.hu/felsooktatasi/2017/3/17/kulfoldi_hallgatok_magyar_egyetemeken_LIH621 Letöltés: 2017. 09. 25.
12. Derényi A. (2014): A felsőoktatás nemzetköziesítése: globális pillanatkép. In: Csekő K. (szerk.): A mozgás tere. A magyar felsőoktatás és a nemzetközi mobilitási folyamatok. Balassi Intézet, Budapest. 11–52. old.
13. SZTE (2014): Intézményi önértékelés a nemzetköziesítés területén. Készült a „Nemzetköziesítés a magyar felsőoktatási intézményekben” című pilot projekt audit eljárási dokumentumai alapján. Szegedi Tudományegyetem. Szeged.
14. Szemerszki M. (2005): Külföldi hallgatók Magyarországon. *Educatio*. 2005/2. szám. 320–333. old.
15. M. Császár Zs.–Wusching Á. T.–Kömüves K. (2015): A magyar felsőoktatás a nemzetköziesedés útján. In: Tésits R.–Alpek B. L. (szerk.): A mi geográfiánk. Tóth József emlékezete. Publikon Kiadó, Pécs. 295–306. old.
16. Nikodémus A.–Palmer É. (2016): A felsőoktatás nemzetköziesedése a megújuló tudománydiplomácia homlokterében. *Külügyi Szemle*. 2016/1. szám. 84–100. old.
17. Faubl N.–Zuhorn F.–Füzesi Zs. (2014): Kommunikációs és interkulturális kompetenciák fejlődésének lehetőségei a PTE ÁOK nemzetközi környezetében. PTE diplomás pályakövető rendszer tanulmánykötet. PTE, Pécs. 117–131. old.
18. Lácza M. (2016): A szakoktatás reformjának menedzsment szempontú megközelítése. *Közép-Európai Közlemények* 2016/2. szám. 72–81. old.
19. Derényi A. (2014): A felsőoktatás nemzetköziesítése: globális pillanatkép. In: Csekő K. (szerk.): A mozgás tere. A magyar felsőoktatás és a nemzetközi mobilitási folyamatok. Balassi Intézet, Budapest. 11–52. old.
20. M. Császár Zs.–Wusching Á. T.–Kömüves K. (2015): A magyar felsőoktatás a nemzetköziesedés útján. In: Tésits R.–Alpek B. L. (szerk.): A mi geográfiánk. Tóth József emlékezete. Publikon Kiadó, Pécs. 295–306. old.
21. Jancsák Cs. (2006): Honnan rekrutálódnak a Szegedi Tudományegyetem hallgatói? In: 85 éves a Szegedi Tudományegyetem. SZTE, Szeged. 87–95. old.
22. Fehérvári A.–Kocsis M.–Szemerszki M. (2011): Facts and Figures: Higher Education in Hungary. Hungarian Institute for Educational Research and Development, Budapest.
23. Berács J.–Hrubos I.–Temesi J. (2012): Magyar Felsőoktatás 2011: Hazai vitakérdések, nemzetközi trendek: Konferencia dokumentumok. NFKK Füzetek. AULA, Budapest.
24. Komlódiné Pozsgai Gy. (2014): A külföldi hallgatók egyetemválasztási szempontjai. Doktori értekezés. Pécsi Tudományegyetem Közgazdaságtudományi Kar Regionális Politika és Gazdaságtan Doktori Iskola.
25. Nikodémus A.–Palmer É. (2016): A felsőoktatás nemzetköziesedése a megújuló tudománydiplomácia homlokterében. *Külügyi Szemle*. 2016/1. szám. 84–100. old.
26. Berács J.–Hubert J.–Nagy G. (2009): A nemzetköziesítés folyamata a magyar felsőoktatásban. *Bologna füzetek 3. Kutatási beszámoló*. <http://www.tka.hu/konyv/2844/a-nemzetkoziesites-folyamata-a-magyar-felsooktatásban>.
27. Teperics K.–Czimre K. (2012): Study-driven migration into the Modern World Economy. In: Pusztai G., Hatos A., Czeglédi T. (szerk.): Third Mission of Higher Education in a Cross-Border Region. University of Debrecen, CHERD, Debrecen. 80–96. old.
28. M. Császár Zs.–Csüllög G.–Pap N. (2013): Internationalisation of a University – „The Secret Weapon” for the Development of the Hungarian Provincial City of Pécs, Hungary. *Journal of Settlements and Spatial Planning* 2013/2.szám. 215–225. old.
29. M. Császár Zs.–Wusching Á. T. (2016): A felsőoktatás nemzetköziesedésének hatása az egyetemvárosok fejlődésére egy pécsi esettanulmány tükrében. *Földrajzi Közlemények*, 2016/3. szám. 245–257. old.
30. Teperics K. (2016): A Debreceni Egyetem külföldi hallgatói. Kutatási jelentés. Debreceni Egyetem.
31. Kéri A. (2015): A magyar felsőoktatásban tanuló külföldi hallgatók motivációjának vizsgálata. OTDK-dolgozat, Szegedi Tudományegyetem Gazdaságtudományi Kar, Szeged. <http://www.eco.u-szeged.hu/download.php?docID=52178>. Letöltés: 2016. december 15.

32. Komlódiné Pozsgai Gy. (2014): A külföldi hallgatók egyetemválasztási szempontjai. Doktori értekezés. Pécsi Tudományegyetem Közgazdaságtudományi Kar Regionális Politika és Gazdaságtan Doktori Iskola.
33. A Szegedi Tudományegyetem elnevezései: 1581. Kolozsvári Jezsuita Kollégium; 1872. Kolozsvári Tudományegyetem (1881. Magyar Királyi Ferenc József Tudományegyetem); 1940. Horthy Miklós Tudományegyetem; 1945. Szegedi Tudományegyetem; 1962. József Attila Tudományegyetem; 1951. Az orvostudományi képzés kiválik (SZOTE, 1987-től Szent-Györgyi Albert nevét viseli); 2000. Szegedi Tudományegyetem (JATE + SZOTE + JGYTF + SZÉF + Konzervatórium + Mezőgazdasági Főiskola).
34. T. Molnár G. (1999): Klebelsberg az iskolaépítő. Szent Gellért Kiadó, Szeged.
35. Uo.
36. Besenyi S. (1982): Értelmiségiek és a felsőfokú képzés Szegeden. Felsőoktatási Szemle. 1982/11. szám.
37. SZTE (2014): Intézményi önértékelés a nemzetköziesítés területén. Készült a „Nemzetköziesítés a magyar felsőoktatási intézményekben” című pilot projekt audit eljárási dokumentumai alapján. Szegedi Tudományegyetem. Szeged.
38. Uo.
39. M. Császár Zs.–Wusching Á.T. (2016): A felsőoktatás nemzetköziesedésének hatása az egyetemvárosok fejlődésére egy pécsi esettanulmány tükrében. Földrajzi Közlemények, 2016/3. szám. 247. old.
40. SZTE (2014): Intézményi önértékelés a nemzetköziesítés területén. Készült a „Nemzetköziesítés a magyar felsőoktatási intézményekben” című pilot projekt audit eljárási dokumentumai alapján. Szegedi Tudományegyetem. Szeged.
41. ÁOK: általános orvosi, ill. orvostudományi, orvosi előkészítő tanulmányok (angol és német nyelven); FOK: fogorvos (angol); GTK: gazdálkodási és menedzsment szak (angol); GYTK: gyógyszerész (angol); BTK: német nyelv, irodalom és kultúra (német) és néprajz (angol); ÁJK: nemzetközi tanulmányok (francia).
42. Uo.
43. Uo.
44. Lácay M. (2017): Management-based approach to the reform of the vocational training. *Panstwo i Spoleczenstwo*. 2017/2. szám. 113–124. old.
45. M. Császár Zs.–Wusching Á. T. (2016): A felsőoktatás nemzetköziesedésének hatása az egyetemvárosok fejlődésére egy pécsi esettanulmány tükrében. Földrajzi Közlemények, 2016/3. szám.
46. Teperics K. (2016): A Debreceni Egyetem külföldi hallgatói. Kutatási jelentés. Debreceni Egyetem.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- Berács J.–Hubert J.–Nagy G. (2009): A nemzetköziesítés folyamata a magyar felsőoktatásban. *Bologna füzetek 3. Kutatási beszámoló*. <http://www.tka.hu/konyv/2844/a-nemzetkoziesites-folyamata-a-magyar-felsooktatásban>.
- Berács J.–Hrubos I.–Temesi J. (2012): Magyar Felsőoktatás 2011: Hazai vitakérdések, nemzetközi trendek: Konferencia dokumentumok. NFKK Füzetek. AULA, Budapest.
- Besenyi S. (1982): Értelmiségiek és a felsőfokú képzés Szegeden. Felsőoktatási Szemle. 1982/11. szám.
- Derényi A. (2014): A felsőoktatás nemzetköziesítése: globális pillanatkép. In: Csekő K. (szerk.): *A mozgás tere. A magyar felsőoktatás és a nemzetközi mobilitási folyamatok*. Balassi Intézet, Budapest. 11–52. old.
- Endródi-Kovács V. (2014): A nemzetköziesítést támogató komplex szervezet- és szolgáltatásfejlesztés. In: Kadlót N.–Csekő K. (szerk.): *Tudásexport. A felsőoktatás nemzetköziesítésének eszközei*. Balassi Intézet, Budapest. 119–144. old.
- Faubl N.–Zuhorn F.–Füzési Zs. (2014): Kommunikációs és interkulturális kompetenciák fejlődésének lehetőségei a PTE ÁOK nemzetközi környezetében. *PTE diplomás pályakövető rendszer tanulmánykötet*. PTE, Pécs. 117–131. old.

- Fehérvári A.–Kocsis M.–Szemerszki M. (2011): *Facts and Figures: Higher Education in Hungary*. Hungarian Institute for Educational Research and Development, Budapest.
- Jancsák Cs. (2006): Honnan rekrutálódnak a Szegedi Tudományegyetem hallgatói? In: 85 éves a Szegedi Tudományegyetem. SZTE, Szeged. 87–95. old.
- Keczer G. (2016): Felsőoktatás Kínában 2.: decentralizáció, piacosítás, privatizáció és nemzetközi nyitás. *Közép-Európai Közlemények* 9: (1) 147–157. old.
- Keczer G. (2014): Az egyetemek szerepe, irányítása és működése a 21. században: Felsőoktatás-kutatási tanulmányok. Szeged: Egyesület Közép-Európa Kutatására.
- Kéri A. (2015): A magyar felsőoktatásban tanuló külföldi hallgatók motivációjának vizsgálata. OTDK-dolgozat, Szegedi Tudományegyetem Gazdaságtudományi Kar, Szeged. <http://www.eco.u-szeged.hu/download.php?docID=52178>. Letöltés: 2016. december 15.
- Knight, J. (2004): Internationalization Remodeled: Definition, Approaches, and Rationales. *Journal of Studies in International Education*, 2004/1. szám. 5–31. old.
- Komlódiné Pozsgai Gy. (2014): A külföldi hallgatók egyetemválasztási szempontjai. Doktori értekezés. Pécsi Tudományegyetem Közgazdaságtudományi Kar Regionális Politika és Gazdaságtan Doktori Iskola.
- Láczay M. (2016): A szakoktatás reformjának menedzsment szempontú megközelítése. *Közép-Európai Közlemények* 2016/2. szám. 72–81. old.
- Láczay M. (2017): Management-based approach to the reform of the vocational training. *Panstwo i Spoleczenstwo*. 2017/2. szám. 113–124. old.
- M. Császár Zs.–Wusching Á. T.–Kőműves K. (2015): A magyar felsőoktatás a nemzetköziesedés útján. In: Tésits R.–Alpek B. L. (szerk.): *A mi geográfiánk. Tóth József emlékezete*. Publikon Kiadó, Pécs. 295–306. old.
- M. Császár Zs.–Csüllög G.–Pap N. (2013): Internationalisation of a University – „The Secret Weapon” for the Development of the Hungarian Provincial City of Pécs, Hungary. *Journal of Settlements and Spatial Planning* 2013/2.szám. 215–225. old.
- M. Császár Zs.–Wusching Á. T. (2016): A felsőoktatás nemzetköziesedésének hatása az egyetemvárosok fejlődésére egy pécsi esettanulmány tükrében. *Földrajzi Közlemények*, 2016/3. szám. 245–257. old.
- Milliárdokat költenek el a magyar egyetemvárosokban a külföldi hallgatók. http://eduline.hu/felsooktatás/2017/3/17/kulfoldi_hallgatók_magyar_egyetemen_LIH621 Letöltés: 2017. 09. 25.
- Münch, C., Hoch, M. (2013): *The Financial Impact of Cross-Border Student Mobility on the Economy of the Host Country*. Berlin, Prognos AG, Deutscher Akademischer Austausch Dienst http://www.cimo.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/cimo/embeds/cimowwwstructure/55340_The_Financial_Impact_of_Cross-border_Student_Mobility_on_the_Economy_Eng_sum.pdf. Letöltés: 2017. április 25.
- Nikodémus A.–Palmer É. (2016): A felsőoktatás nemzetköziesedése a megújuló tudománydiplomácia homlokterében. *Külügyi Szemle*. 2016/1. szám. 84–100. old.
- Szemerszki M. (2005): Külföldi hallgatók Magyarországon. *Educatio*. 2005/2. szám. 320–333. old.
- SZTE (2014): Intézményi önértékelés a nemzetköziesítés területén. Készült a „Nemzetköziesítés a magyar felsőoktatási intézményekben” című pilot projekt audit eljárási dokumentumai alapján. Szegedi Tudományegyetem. Szeged.
- SZTE (2017): Összesített hallgatói adatok. <http://www.stud.u-szeged.hu/etr/>
- Teichler, U. (2007): *The Changing Role of Student Mobility*. UNESCO Forum on Higher Education, Research and Knowledge. UNESCO Központ, Párizs.
- Teperics K. (2016): A Debreceni Egyetem külföldi hallgatói. Kutatási jelentés. Debreceni Egyetem.
- Teperics K.–Czimre K. (2012): Study-driven migration into the Modern World Economy. In: Pusztai G., Hatos A., Czeglédi T. (szerk.): *Third Mission of Higher Education in a Cross-Border Region*. University of Debrecen, CHERD, Debrecen. 80–96. old.
- T. Molnár G. (1999): *Klebelsberg az iskolaépítő*. Szent Gellért Kiadó, Szeged.